

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXIX (2021).
Книжка / Issue 1

Веселин ЯНЧЕВ/ Vesselin YANCHEV

Рец. на: Петър Стоянович. Пътят към София. Произход, образование и мотивация на принц Фердинанд Сакс-Кобургски и Готски за мисията в България. Велико Търново: Издателство „Фабер“, 2021, 256 с., ISBN 978-619-001-341-9

Review of: Petar Stoyanovich. The Road to Sofia. Origin, education and motivation of a prince Ferdinand Saxe-Coburg and Gotha and His Motivation for the Mission in Bulgaria. Veliko Tarnovo: Faber Publishing House, 256 p., 2021, ISBN 978-619-001-341-9

Случайно или не, но точно 160 години след рождението на Фердинанд Максимилиан Карл Леополд Мария принц Сакс-Кобургски и Готски, български княз и цар от 1887 до 1918 г., професор Петър Стоянович представя на професионалната историческа гилдия и на широката читателска аудитория своето изследване, посветено на периода до стъпването му на българска земя, или на пътя му до трона.

Що се отнася до интереса и ангажираността на автора с темата Фердинанд, те категорично не са случайни, а удивително последователни и трайни, юбилейно навършващи четвърт век. Още през 1996 г. Стоянович представя първото си изследване – „Die Kandidaten für den bulgarischen Thron und die Wahl des Prinzen Ferdinand von Sachsen-Coburg und Gotha zum Fürsten von Bulgarien (1886–1887)“. През 1999 г. излиза монографията му „Между Дунав и Нева. Княз Фердинанд I Български в очите на австро-унгарската дипломация (1894–1898)“, а през 2017 г. – „Междущарствието, кризата и битката за българския трон (1886–1887). Солисти и статисти – от Батенберг до Кобург, с поглед върху медийното им отразяване“. Перманентно остава и негово „натрапчиво задължение“ да придаде на полемиката около тази личност модерност и „максимално възможната доза обективност“.

Този мотив откриваме и в последната, засега, но както сам авторът отбелязва – първа книга, от една нова негова поредица, посветена на „мисионера, построил европейска България“. Съвсем логично е опитът за цялостен портрет на Фердинанд Сакс-Кобургски и Готски да започне от самото начало – произход, среда, възпитание, образование, способности, възможности и невъзможности за реализация. Още по-необходимо е, защото това е една от най-малко познатите, но изключително важна и предопределяща част от пренаситения с повратности и превратности житейски път на бъдещия български монарх.

Веднага трябва да се отбележи, че проф. Стоянович е първият български автор, заел се с домонархическия период на Фердинанд, и това го изправя пред сериозни предизвикателствата.

Първото е свързано с откриването, запознаването и интерпретирането на документални източници, основната част от които са извън България. В това отношение впечатлява позоваването на множество непубликувани и публикувани документи, съхранявани в архивите на Австрия, Словакия, Германия, Русия, без да бъдат negliжирани и българските архивни сбирки. Широко използвани са семейни хроники, генеалогични алманаси, енциклопедични справочници, периодичен печат и електронни сайтове.

Второто предизвикателство е породено от огромната по обем литературата – мемоари, спомени, дневници, научни публикации, посветени на фамилната и личната история на принц, княз, цар Фердинанд. Тя не просто е детайлно проучена и използвана, но и представена в колоритен и задълбочен историографски анализ.

Третото, основно предизвикателство е следствие от амбицията на автора не само детайлно да проследи и представи родовата история на принц Фердинанд по бащина и майчина линия, полученото цивилно и военно образование, възпитанието му „от царе на царе“, изграждането на мотивация за културно мисионерство, но да експонира житейския му път на фона на политическите, културни, духовни и морални процеси в Европа през дългия XIX век, имащи пряко отражение върху формирането му като личност. Едновременно с това авторът не пропуска, а умело вплита бъдещата дестинация на принца – България и българите, проследявайки тяхното развитие от края на средновековното царство, през периода на Възраждането, първите стъпки на възродената държавност при управлението на княз Александър до непосредствената подготовка на принц Фердинанд, пътуването му до България и заемането на овакантия български престол.

Резултатът е завладяващо четиво, не само поради лекия и увлекателен стил на писане, но и поради типичната за проф. Стоянович привързаност към детайлите, нюансите, аргументираната критичност, логичност и дързост в обосноваването и защитата на смели тези. Представеният образ на „младия“ Фердинанд е плътен и нюансиран, психологически точен, предизвикващ симпатия, но далеч от безкритичната апологетика и едностранчивостта. Изследването развенчава наложени митове, коригира неточни или преднамерено заблуждаващи твърдения, дава отговори и предлага интерпретации на важни въпроси, имащи отношение не само към прецизната биографичност на принц Фердинанд, но и към съдбата на Европа и България.

Сигурен съм, че не всеки ще се съгласи с констатациите и оценките на проф. Петър Стоянович, но съм убеден, че никой, докоснал се до написаното от него, няма да остане безразличен.